

De Paden & Parels van Oud-West

ONTDEK DE PADEN EN PARELS VAN OUD-WEST: EEN BIJZONDER STUKJE ZAANDAM WAAR PADEN HAAKS OP DE ZAAAN UNIEKE WOONGEMEENSCHAPPEN VORMDEN. DEZE TYPISCH ZAAANSE PADENSTRUCTUUR MIDDENIN DE STAD IS NERGENS ANDERS ZO TERUG TE VINDEN.

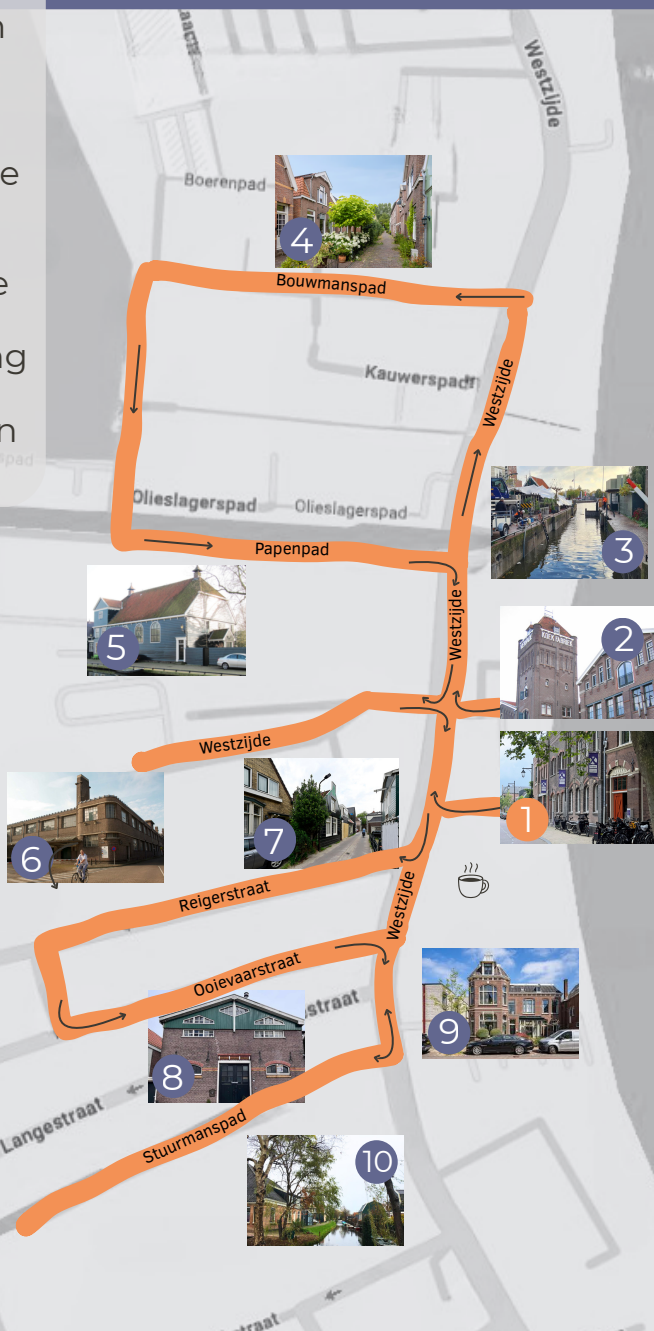
BABEL WANDELING

Korte buurtwandeling
+/- 1,5 uur (incl. QR-codes)

BABEL
ZAAANS ARCHITECTUURPLATFORM

Wandel mee langs de historische paden en karakteristieke plekken van Oud-West. Ontdek hoe water, industrie en de unieke paden-structuur samen de wijk vormden en hoe gemeenschapszin hier al generaties lang hand in hand gaat met de inrichting van de buurt.

1 STARTPUNT | FLUXUS

We starten bij Centrum voor de Kunsten Fluxus, gevestigd in een indrukwekkend monument met een rijke industriële geschiedenis. Wat in 1886 begon als een bescheiden brood- en beschuifabriek van Ericus Gerhardus Verkade groeide uit tot een fabrieksterrein waar onder meer koek, chocolade en biscuits werden geproduceerd. Ga aan de overkant, bij Westzijde 99, staan. Het is goed te zien hoe het complex zich door de tijd ontwikkelde (zie QR). Sinds 2004 is de fabriek stap voor stap getransformeerd tot een multifunctioneel gebouw, ook van binnen. Een bijzondere plek waarmee Verkade zijn stempel op de wijk heeft gedrukt, en daarmee een passend beginpunt van deze wandeling.

Steek weer over en loop links langs het Fluxus-gebouw naar de kade langs de Zaan.

2 INDUSTRIËLE PARELS AAN DE ZAAAN

Aan de oever van de Zaan ontdek je meerdere opvallende locaties. Aan deze kant staat de iconische watertoren van Verkade (1906). Links naast de parkeerplaats trekt het sfeervolle theehuisje naast het Verkade-complex direct de aandacht. Aan de overkant zie je de Fenix - een markant pakhuis met industriële allure - en iets verder naar links de voormalige gortpellerij Zwaardemaker (nu appartementen).

3 PAREL: PAPENPADSLUIS

De Papenpadsluis is één van de oudste waterwerken van de Zaanstreek en al sinds de 16e eeuw een belangrijke schakel tussen de Zaan en het achterliggende Westzijderveld. Er werden goederen naar de vele molens in het gebied vervoerd, in een tijd dat water de belangrijkste transportroute was. In 1726 werd de sluis in steen herbouwd en groeide zij uit tot de grootste sluis van de streek. Tegenwoordig is de sluis nog altijd in gebruik voor plezierbootjes en een stille getuige van die industriële geschiedenis in de Zaanstreek.

4 PAD: BOUWMANSPAD

Het enigszins verscholen Bouwmanpad is een typisch Zaanse pad: ooit een doodlopend pad dat leidde naar molens in het achterland. De naam verwijst naar houtzaagmolen De Bouwman, die hier in de 18e eeuw stond en onderdeel was van de bloeiende houtindustrie. In de 20e eeuw veranderde het pad geleidelijk in een rustig woonpad met huizen gebouwd in de periode 1900-1930, terwijl de oorspronkelijke structuur behouden bleef.

Ga aan het einde van het pad linksaf. In de verte zie je een tweede Watertoren van Verkade, nog volop in bedrijf (vandaag de dag maken ze er Sultana's).

5 PAREL: SCHUILKERK AAN HET PAPENPAD

Verscholen aan het Papenpad staat een bijzonder stukje geschiedenis: de schuilkerk uit 1695. De naam 'Papenpad' verwijst naar de katholieken ('papen') die hier in stilte hun kerkdiensten bezochten, in een tijd waarin zij geen zichtbare kerken mochten bouwen. De kerk kreeg het uiterlijk van een eenvoudige schuur; onopvallend van buiten, bijzonder van binnen. De schuilkerk was van grote betekenis voor de gemeenschap. Tegenwoordig organiseert cultureel podium MuziekHaven hier intieme klassieke concerten.

Loop het Papenpad wat verder af. Rechts naast nr 15 stond eind 19e eeuw het Huiskamercafé, waar de man des huizes voor de buurt 'tapte'. Wandel nu naar de Westzijde en sla rechtsaf.

6 PAREL: DE BESCHUITFABRIEK

In het verlengde van de inrit staat de Beschuitfabriek van Verkade, gebouwd in 1927 en ontworpen door Piet Molenaar. Het is een bijzonder voorbeeld van industriële architectuur uit het interbellum (periode tussen WO I en WO II). Het robuuste bakstenen gebouw met zijn kenmerkende zaagtanddaken is ontworpen voor licht en efficiëntie, passend bij de grootschalige productie van beschuit, die hier ooit plaatsvond. Jarenlang was dit een plek van bedrijvigheid en de geur van versgebakken deeg. Sinds het vertrek van de productie is het een stille fabriek vol potentie voor een nieuwe, toekomstbestendige herbestemming.

7 PAD: REIGERSTRAAT

Loop terug naar de Westzijde. Via de Reigerstraat - oorspronkelijk het Zonnewijzerpad - lopen we door de buurt die ontstond toen de stad in de late 19e eeuw uitbreidde. Wat ooit paden en velden waren, werd verkaveld tot woonstraten met arbeiderswoningen en later huizen uit het interbellum. Let onderweg op de variatie in baksteen, kapvormen en gevels: van sobere 19e-eeuwse huisjes tot invloeden van architectonische neostijlen en vroege 20e-eeuwse bouw. Spiek door de achtertuinen en je ziet de Beschuitfabriek weer.

Sla de Pelikaanstraat in (kijk vooral even achterom!) en ga linksaf.

8 PAREL: HET WAGENHUIS

Het Wagenhuis van Verkade aan Ooievaarstraat 12 is een stille herinnering aan de nauwe band tussen wonen en industrie. De straat ontstond rond 1900 als onderdeel van een nieuwe woonwijk voor arbeiders en middenklasse, dicht bij de fabrieken aan de Westzijde. Dit wagenhuis diende destijds als functioneel bijgebouw voor opslag en vervoer van goederen en wagens die verbonden waren aan de bedrijfsactiviteiten van Verkade.

STICHTING BABEL IS
HET ARCHITECTUUR-
PLATFORM VAN DE
ZAA NSTREEK EN
GEEFT GESPREK
OVER STEDENBOUW,
ARCHITECTUUR EN
SAMENLEVING EEN
PADIUM.

Bekijk de
volledige
agenda

Loop terug naar de Westzijde en ga rechtsaf.

9 PAREL: DE BUURTVILLA'S

Aan de Westzijde woonden de kooplieden en industriëlen. Op nr 83 liet E.G. Verkade, zoon van de oprichter van de Verkadefabriek, in 1895 een villa bouwen, het jaar waarin hij directeur werd. De villa, ontworpen door H.G. Jansen, is rijk gedecoreerd in een neorenaissancestijl. Op nr 85 kwam in 1925 Jan Heijn te wonen, zoon van de oprichter van supermarkt Albert Heijn. Op de hoek met het Stuurmanspad staat op nr 81 een witte villa uit 1862, gebouwd in opdracht van houthandelaar C. Smit Csz. Het huis is ontworpen door (stads)architect L.J. Immink in neoclassicistische stijl en heeft een opvallende bel-etage. De hoge ramen op de 1e verdieping verraden waar zich de belangrijkste vertrekken bevonden. Loop nu het Stuurmanspad in.

10 PAD: HET STUURMANSPAD

Het pad is één van de meest originele voorbeelden van de Zaanse padenstructuur. Net als veel andere paden in Oud-West ontstond het als een smal, doodlopend pad haaks op de Zaan, bedoeld als toegang tot het achterliggende land en later bebouwd met woningen. Deze opzet zorgde voor hechte woongemeenschappen, waarin burendicht op elkaar leefden en gezamenlijke afspraken maakten over onderhoud en gebruik. In de stolpboerderij kwam later buurtcentrum Het Kraaienest. Het Stuurmanspad is een tastbare herinnering aan de hechte padengemeenschap van Oud-West.

